

Kako se je li jezdecem godilo? Uganfite iz njih priprav, če morete!

Sè strahom zapazi prvi, česar se nij nadejal, da uže zgodaj moči péšajo njegovej živali. Ker je bila prepasena, zato jo mertvoud zadene; padla je ter stegnila noge od sebe. Konec je bilo potovanja; verniti se je bilo jezdecu samemu nazaj. — Druzemu se nij mnogo bolje godilo. Njega žival od kraja res lepo zadirja, a tudi njene moči k malu opéšajo. Lačna se jame opotekati, padati in vstajati, dokler obnemogla na tleh ne obleži. Peš je bilo jezdecu dalje hoditi; prepozno in truden je prišel, kamor je méril. Samo tretji je do večera prehítel puščavo, ker je njegova žival neutrudna klfsala za gerstjé zelenjadi, ki je vedno gledala jo pred očmi. Tako se je godilo tem jezdecem.

Ta basen je podoba človeškega življenja na svetu.

Jezdec je človeški duh, žival človeško telo, puščava je našega življenja čas a odmenjeni kraj naša večna naméra. Telesa naj človek preveč ne redí in pita, ker bi izgubilo moč, služiti dúhu. A človek naj tudi po nepotrebnem ne muči telesa, da mu prezgodaj ne oslabí. Pravo sredíno zadene samo tist, kedór telesu preveč ne ugaja niti mu ne daje premalo. Mera v jédi in pijači zdravje človeku jači. Želje krotiti daljša življenje.

Začetek ruskega grada (mesta) Prejéslávlja.

(Po staroruskem letopisu Nestorjevem.)

V 992. letu po Kristu je ruski véliki knez Vladimír šel na Hervate. Ko se je vernil s hervatske vojne, evo Pečenegi (divji pogani) pridó po ónej stráni od reke Sule. Vladimír se je vzdignil proti njim ter je srečal na vódi Tróbeži, na brodu, kjer je zdaj Prejéslávelj. Stal je Vladimír na tej stráni a Pečenegi na ónej; kajti nijso sméli ti na óno a ni óni na to stran iti. Prijaha pečenški knez k reki, pokliče Vladimíra in reče njemu: „izpústi ti svojega moža a jaz svojega, da bi se borila, ter ako tvoj mož ob tla udari z mojim, da ne bodemo vojevali tri leta; ako li naš mož udari z vašim, da bodemo vašo zemljo razdévati tri leta.“ — Tako se razideta razno. Vladimír pride v tabor in pošlje biríča po tabôru, govoreč: „nij tu li tacega moža, kateri bi se prijél s Pečenegom?“ — Nij se našel nikjer. Za jutra pridó Pečenegi in privedó svojega moža, a ruskega nij bilo. Začne tožiti Vladimír in pošlje k vsem vojníkom. Pride star mož h knezu in reče njemu: „knez! imam mlajšega sina domá, a sè štírimi sem prišel semkaj; od njegovega déstvtva nikdo nij z njim ob tla udaril. Bilo je, da sem ga svaril, ko je úsnije ugnjétal, a on se je razgnéval (razjézil) náme in kožo pretergal z rokama.“ Knez je bil vesel, to slišávši, in poslal pónj. Privedó ga h knezu, ter knez mu vse pové; a ta reče: „knez, ne vem, morem li iti nanj? Izkusijo naj me. Nij li tu bika velícega in silnega?“ Našli so bika velícega in silnega, a on ga velí razdražiti. Naložili so nanj železa goreča ter ga spustili. Bik je zbežal mimo njega a on ga z roko prijél za bok (stran) ter snel z njega kožo z mesom, kolikor mu je roka zajéla. Reče njemu Vladimír: „moreš se z njim boriti.“ Na jutro pridó Pečenegi ter začnó klicati: „nij li moža? Evo, naš je dospél!“ Vladimír je bil ukazal, to noč obleči se v orožje, in zdaj so pristopili oboji, Pečenegi in Ruski. Izpusté Pečenegi svojega moža, ki je bil prevelik zeló in

strašen. Izstopi tudi Vladimirov mož, in uzrè ga Pečeneg ter se posmeje, ka je bil srednjega telesa. Razmerivši mej polkoma (armadama) spusté oba k sebi. Sprijéla sta se ter se začela krepko deržati. Ruski udavi Pečenega v rokah do smerti in udari z njim ob zémlyo. Vladimirovi zakričé a Pečenegi pobegnó, in ruska zemlja požene za njimi sekóč ter je zapodí. Vladimír je vesel bivši zalóžil (ustanóvil)* na tem brodu grad in ga narékel Prejeslávelj; zakaj slavo je bil prejel njegov borec. Vladimír je v velicega moža storil njega in očeta njegovega ter se povernil v Kíjev s pobédo (zmago) in z veliko slavo.

— x —

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Podnebje.

Podnebje se imenuje tudi klima. Ta beseda nam pripoveduje tisto moč, katero ima vzduh (zrak), toplota, svetloba, vlaga in suša nad rastlinskim življenjem.

A ta moč je po raznih krajih svetá tudi različna ter se izpreminja po mnogih razmerah.

Južni kraji so toplejši od severnih. Svét, ki leží visoko, hladnejši je, a zaklonjene ravnine in doline so toplejše.

Kodar so veliki gozdje, ondod je zemlja vlažna, ker gozdje napravljajo dež ter ne dadé vlagi hitro izhlapéti. Goli in pusti kraji so odperti vetrom, lahko se zatorej presušé ter so potem berzo neplodni.

Blizu morja je vzduh vlažnejši, leto in dnevi so hladnejši a zima in noč topléjše.

Rastlinam ne ugaja zemljišče na severnih in južnih vetrovih. Plodnejši je onákov kraj, kateri je z bregovi vetrom v zatišji. Najbolje godí rastlinam zemljišče obrneno na jug in jugozapad.

Kakor svet gleda ali na jug ali na sever, kakor je ali raven ali berdóvit, ležèč blizu kake velike vode ali daleč od nje, tako je tudi podnebje toplo ali hladno, ostro ali prijetno.

Večina rastlin se tako navadi svojega podnebja, da obolí, ako se prenese s toplejšega v hladnejše ali s hladnejšega v toplejše podnebje.

A mnoge rastline so zopet ustvarjene tako, da prebijó tudi hladnejše podnebje, n. pr. naša žita, prinesena iz toplejših krajev, osobito ječmen, rastó s pódobrim uspehom daleč po severnih krajih.

I. T.

— x —

Razne stvari.

Drobtine.

(Jekleno pero.) Čital sem nekje, da se je otrok zboldel z jeklenim peresom, pomočnim v kemično čerńilo.

K malu mu je roka tako otekla, da so ga nesli v bólnico, kjer so ga zdravniki jedva ozdrávilí. Treba zatorej verlo paziti, da se ne zboldemo z jeklenim peresom.

*) Založiti gründen, — to je naša stara beseda. Ali bi ne bilo dobro tudi reči: založba za: Gründung, Stiftung?